

บทที่ 7

กระบวนการรบท่าหลักของพญาวานร

ในบทนี้จะกล่าวถึงเนื้อหาของกระบวนการรบซึ่งเป็นท่าหลัก 4 ท่า โดยกล่าวถึง การรบระหว่างพญาวานรกับพญายักษ์ และพญาวานรกับพญาวานร แต่ก่อนที่จะทำการรบทั้งสอง ฝ่ายจะทำการทำรบ และเตรียมตัวรบก่อน หลังจากนั้นก็เข้าทำการรบโดยมีลักษณะเดียวกันคือ เข้าป่าดออาวุธ จับทำหรือขึ้นลอย แล้วจึงป่าดออาวุธออกตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการรบท่าหลัก ของพญาวานร

ขั้นตอนก่อนทำการรบ

ในการเข้าต่อสู้กันของทั้งสองฝ่าย จะต้องทำท่าทางจดจ้องซึ่งกันและกันเพื่อค้นหา โอกาสในการเข้าต่อสู้ ซึ่งจะทำให้ไม่เสียเปรียบศัตรู แต่ก่อนที่จะเข้ารบกัน ทั้งสองฝ่ายจะทำการ ทำรบกันก่อน โดยฝ่ายยักษ์จะเป็นฝ่ายเริ่มทำรบก่อน หลังจากนั้น ฝ่ายลิงก็จะทำการทำรบ ข้าง ต่อจากนั้นก็ปฏิบัติทำการเตรียมตัวรบตามลำดับดังนี้

1. การทำรบ

2. การเตรียมตัวรบ

1. การทำรบ ก่อนที่จะเข้าต่อสู้กัน ทั้งสองฝ่ายจะทำการทำรบก่อน เป็นการ เจรจาทักทาย อันถือเป็นธรรมเนียมในการทำศึกสงครามแต่โบราณ สำหรับในการแสดงขบวนการ ทำรบบนนี้ จะเริ่มด้วยฝ่ายยักษ์เป็นผู้ทำก่อน แล้วฝ่ายลิงจึงจะทำข้าง ซึ่งในที่นี่จะกล่าวเฉพาะ ท่าทางในการทำรบของตัวลิงเท่านั้น โดยปกติแล้วในการทำรบ ผู้แสดงมักจะตีบทในความหมาย ที่ถอออกมาเป็นคำพูดได้ว่า "ตัวเราจะฆ่าเจ้าให้ตาย"

ตารางที่ 23 การปฏิบัติทำได้ตอบในการรบ

ลำดับท่า	ยักษ์	ลิง
1	ท่าเรา	ท่ามอง
2	ท่าฆ่า	ท่าไม้กั้วมือซ้าย
3	ท่าเจ้า	ช่วงเปลี่ยนท่า
4	ท่าตาย	ท่าไม้กั้วมือขวา
ลำดับท่า	ลิง	ยักษ์
1	ท่าเรา	ท่ามอง
2	ท่าฆ่า	ท่าไม้กั้วมือซ้าย
3	ท่าเจ้า	ช่วงเปลี่ยนท่า
4	ท่าตาย	ท่าไม้กั้วมือขวา

กระบวนท่าการท้าวรบ ระหว่างพญาวานรกับพญายักษ์ เมื่อฝ่ายยักษ์ท้าวรบมาก่อน
ฝ่ายลิงจะปฏิบัติกระบวนท่า ดังนี้

ภาพที่ 21 ท่ามอง

ปฏิบัติในท่าห้อยขวา (ทิศ 1) มือขวาถืออาวุธ มือซ้ายตั้งมือทำท่าขยับมอง ยึดคอ
ไปมา

ภาพที่ 22 ท่าไม้กั้ว (1)

ปฏิบัติในท่าห้อยขวา (ทิศ 1) มือขวาถืออาวุธเข้าอก มือซ้ายตั้งมือกางแขนออก
มาด้านข้าง สิ้นปลายมือ หน้ามองทางขวา

ภาพที่ 23 ท่าไม้กล้วย (2)

ปฏิบัติในท่าห้อยซ้าย (ทิศ 3) เปลี่ยนมือซ้ายมาถืออาวุธเข้าอก มือขวาตั้งมือกาง
แขนออกมาด้านข้าง สิ้นปลายมือ หน้ามองทางซ้าย

เมื่อฝ่ายยักษ์ทำรบเสร็จเรียบร้อย ฝ่ายลิงก็จะทำรบบ้าง โดยจะเริ่มจาก

ภาพที่ 24 ทำตบมือ

ยกเท้าซ้ายหนีบนั่ง เท้าขวายืนเป็นหลัก ย่อเข้าขวา แขนมือซ้ายตั้งมืออยู่ด้านหน้า มือขวาถืออาวุธนำด้ามมาตบกับมือซ้าย หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 25 ท่ากวักมือเรียก (1)

เท้าคงเดิม มือซ้ายจับกางมืออยู่ด้านหน้า มือขวาเข้าอกหรือตั้งวง

ภาพที่ 26 ท่ากวักมือเรียก 2

ยัดเข้าวาทะทก วางเท้าซ้ายในท่าหย่องซ้าย มือซ้ายกวักเรียก โดยคลายมือ
 จีบออก กดข้อมือตึงแขนแล้วตึงกลับมาเข้าอก มือขวาตั้งวงล่าง

ภาพที่ 27 ทำตัวเรา

ทำนี้มีความหมายเป็นคำพูดว่า ตัวเรา ตัวกู ข้าพเจ้า เป็นต้น ปฏิบัติในทิศ ๑ โดยกรซโคต ยกเท้าขวา-ซ้าย แล้ววางลงในทางหย่องซ้าย มือซ้ายจับมือ งอแขนไว้ที่หน้าอก มือขวาถืออาวุธ ตั้งวงล่าง หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 28 ท่าฆ่า

กระโดดยกเท้าขวา - ซ้าย แล้ววางลงบนในท่าห้อยซ้าย (ทิศ 1) มือซ้ายเข้าอก
มือขวายกขึ้นในท่าเจือ หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 29 ท่าเจ้า

ทำนี้เป็นท่าที่มีความหมายเป็นคำพูดได้ว่า ตัวเจ้า หรือ มิ่ง เป็นต้น ปฏิบัติใน (ทิศ 1) โดยยกเท้าซ้ายกระเทียบลงกับพื้น มือซ้ายทำท่าชี้ตั้งแขนเข้าหายักษ์ มือขวาถืออาวุธ วงล่าง หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 30 ท่าตาย

ปฏิบัติ โดยหันตัวทางซ้ายแล้วกระโดดยกเท้าซ้าย - ขวา วางลงในท่าห้อยขวา (ทิศ 3) มือซ้ายจับคว่ำแล้วคลายออก แขนืออยู่ข้างหน้า ระดับเอว มือขวาปฏิบัติพร้อมกับมือซ้าย คว่ำมือแล้วคลายขึ้นในลักษณะหงายมือ ระยะของมือทั้งสองห่างกันประมาณ 1 เมตร หน้ามองยักษ์

การเตรียมตัวรบ

เมื่อทั้งสองฝ่าย (ลิงและยักษ์) ทำการทำท่ายกนเสร็จเรียบร้อย ก่อนที่จะเข้ารบกัน ต่างฝ่ายก็จะจัดแจงแต่งกายให้รัดกุม ซึ่งศัพท์ทางนาฏยศิลป์โบราณ เรียกว่า "การนุ่งผ้า" จากนั้นจะเป็นทำการเงื้อ ซึ่งเข้าใจว่า คงจะเป็นการดูท่าทีของกันและกัน และเตรียมพร้อมที่จะประจัญหน้า

ภาพที่ 31 การนุ่งผ้า ท่าที่ 1

เมื่อทำท่ายกนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะปฏิบัติท่าเก็บ (ทิศ 4) โดยหันหน้าเข้าหากัน มือทั้งสองตั้งวงล่าง ยกเท้าขวาหนีบนอง ย่อเข้าซ้าย ตั้งมือทั้งสองชิดกันอยู่ด้านหน้าระดับท้อง ยืดเข้าซ้ายกระทกลวงวางเท้าขวาในท่าห้อยขวา กดมือขวาที่ถืออาวุธมาแตะที่สะโพกขวาด้านหลัง หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 32 การนุ่งผ้า ท้าที่ 2

ยกเท้าขวาวางแล้วยกเท้าซ้ายหนีบรอง ย่อเข่าขวาตั้งมือทั้งสองชิดกันอยู่ด้านหน้า
ระดับท้อง ยืดเข่าขวากระทกวางเท้าซ้ายในท่าหย่องซ้าย กดปลายมือทั้งสองลงมาแตะที่สะโพก
ทั้งสองทางด้านหลัง หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 33 ท่าเงี้ยว

ก่อนอื่นต้องปฏิบัติท่าเก็บโดยหันหน้าเข้าหากัน คือ อยู่ในทิศ 4 (ยักษ์หันทิศ 2) มือทั้งสองตั้งวงล่าง แล้วจึงปฏิบัติท่าเงี้ยว โดยกระโดดยกเท้าซ้ายวางลงแล้วยกเท้าขวาวางลงในท่าหย่องขวา มือขวาทำท่าเงี้ยว มือซ้ายเข้าอก เอียงศีรษะทางขวา หน้ามองยักษ์

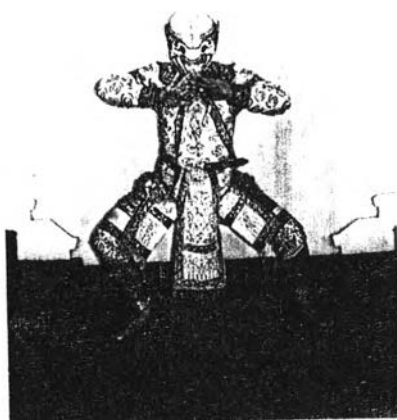
ภาพที่ 34 ท่าหย่องซ้าย (ต่อจากท่าเงื่อ)

กระโดดยกเท้าขวาวางลงแล้วยกเท้าซ้ายวางลงในท่าหย่องซ้าย มือทั้งสองเข้าอก
เอียงศีรษะซ้าย หน้ามองยักษ์

ภาพที่ 35 ท่าขยับท่ารบ

กระโดดยกเท้าขวาวางด้านหน้า ยกเท้าซ้ายวาง ยกเท้าขวาวางลงในท่าห้อยขวา
ทิศ 3 (ปฏิบัติติดต่อกันโดยเร็ว) มือขวาถืออาวุธระดับหน้าอก ให้ปลายอาวุธชี้ไปที่คู่ต่อสู้ มือ
ซ้าย ตั้งมือป้องอยู่ใกล้กับมือขวา ขยับขึ้นลง พร้อมกับเอียงศีรษะไปมา ในบางครั้งก็จะกระโดด
ขึ้นลงเป็นการล่อหลอกฝ่ายยักษ์

ภาพที่ 36 ทำหัวเราษ

ในขณะที่ขยับท่ารบอยู่ หากฝ่ายยักษ์กำลังทำท่าโกธอยู่ ฝ่ายลิงอาจจะทำท่าหัวเราษ (ทิศ 1) โดยกระโดดสลัดเท้าขวา - ซ้าย และ ซ้าย - ขวา มือซ้ายแบมมืออยู่ระดับปาก มือขวาทืออาวุธคว่ำมือ นำด้ามอาวุธมาแตะที่มือซ้าย แล้วม้วนมือเข้าหาตัว โดยสลัดกัน เอียงศีรษะ ซ้าย - ขวาไปมา (ปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ทั้งเท้าและมือ)

กระบวนการท่ารบของพญาวานรเริ่มต้นด้วยการจัดจ้องเพื่อตุงเชิง หาโอกาสในการเข้าต่อสู้ ซึ่งจะทำให้ไม่เสียเปรียบศัตรู และก่อนเข้ารบกัน ต่างฝ่ายจะปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. การท่ารบ
2. การเตรียมตัวรบ

การท่ารบ เป็นการเจรจาหักท่าย อันถือเป็นธรรมเนียมในการทำศึกสงครามแต่โบราณ สำหรับในการแสดงโขน การท่ารบจะเริ่มด้วยฝ่ายยักษ์เป็นผู้ทำก่อน แล้วฝ่ายลิงจึงจะทำบ้าง ในการท่ารบ ผู้แสดงจะตีบทในความหมายที่ถอดออกเป็นคำพูดได้ว่า "ตัวเราจะฆ่าเจ้าให้ตาย" ในการปฏิบัติการท่ารบ จะเริ่มด้วยท่าไม้กล้วย เมื่อฝ่ายยักษ์ทำท่าจะฆ่าเสร็จแล้ว ฝ่ายลิงตบมือ กวักมือเรียกฝ่ายยักษ์ ปฏิบัติท่าเราจะฆ่าเจ้าให้ตาย ตามกระบวนการท่า จากนั้นจึงปฏิบัติท่าเตรียมตัวรบโดยเป็นการจัดแจงแต่งกายให้รัดกุม ซึ่งคัมภีร์ทางนาฏยศิลป์โขน เรียกว่า "การนุ่งผ้า" จากนั้นจึงทำท่าเงื้อ ซึ่งจะเป็นการดูท่าที่และเตรียมพร้อมที่จะประอาวุธแล้วยับยั้งรบจ้องศัตรู หากฝ่ายยักษ์ยังทำท่ากริ้วโกรธ ฝ่ายลิงก็จะทำท่าหัวเราะ แต่ถ้าฝ่ายยักษ์กระตือรือร้นเข้ารบ ฝ่ายลิงก็กระตือรือร้นเข้ารบเช่นกัน จากนั้นก็จะเป็นท่ารบ

กระบวนการท่ารบของพญาวานร

ท่ารบ หมายถึง กระบวนการรบที่พญาวานรและสิบแปดมงกุฎใช้ในการต่อสู้กับยักษ์ทุกตัว ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ท่ารบที่เป็นท่าหลัก และท่ารบที่เป็นท่าเฉพาะ

ท่าหลัก หมายถึง กระบวนการรบที่พญาวานรใช้รบกับพญายักษ์เป็นประจำ เมื่อทำการรบ ลักษณะของกระบวนการรบที่เป็นท่าหลักนี้มีอยู่ 4 กระบวนท่า แต่อาจใช้ได้กับอาวุธของพญายักษ์ ซึ่งจะแตกต่างกันดังนี้

1. ศร และกระบอง (อาวุธสั้น)
2. หอก (อาวุธยาว)

ถึงแม้กระบวนการรบจะขึ้นอยู่กับอาวุธของพญายักษ์ แต่ก็ยังคงรูปแบบของกระบวนการรบท่าหลัก ซึ่งมีอยู่ 4 กระบวนท่า

การรบทำหลักระหว่างพญาวานรกับพญายักษ์

กระบวนกรรบทำหลัก 4 กระบวนท่า ซึ่งใช้ต่อสู้กับพญายักษ์ที่ใช้ศรและกระบอง ซึ่งถือว่าเป็นอาวุธสั้น โดยพญาวานรจะใช้พระขรรค์และตรี เป็นอาวุธในการต่อสู้

ลักษณะการใช้อาวุธของพญาวานร ในการต่อสู้กับพญายักษ์ที่ใช้ศรหรือกระบองเป็นอาวุธ จะใช้วิธีปัดศรหรือกระบองที่ฝ่ายยักษ์ตีลงมา ฝ่ายลิงถืออาวุธตรงด้าม เมื่อปัดศรหรือกระบองแล้ว จึงกดอาวุธของยักษ์ลงไว้ จนกว่าฝ่ายยักษ์จะเริ่มตีใหม่ ฝ่ายลิงก็จะปัดและกดอาวุธของยักษ์ลงมาอีกข้างหนึ่ง เมื่อถึงท่าต้อออกจากกัน จึงใช้พระขรรค์รับศรหรือกระบองที่ยักษ์ตีลงมา

ตารางที่ 24 การรบท่าหลักของญวาวนรกับญวายักษ์ (ใช้ศรเป็นอาวุธ)

กระบวนกรรบท ท่าที่ 1

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
1	<p>เมื่อผู้แสดงปฏิบัติทำนุ่งผ้าและเงี้ยวแล้ว ทั้งสองฝ่ายจึงขยับเตรียมเข้ารบ จากนั้นก็กระตบเท้าขวา แล้ววิ่งเข้าประจัญหน้ากัน โดยฝ่ายยักษ์หันหน้าทางทิศ 3 ฝ่ายลิงหันหน้าทางทิศ 1</p>	
2	<p>ท่าท่าเก็บมือซ้ายเข้าอก มือขวาถือ พระขรรค์ ตั้งวงล่าง หน้ามองยักษ์</p>	
3	<p>กระโดดยกเท้าขวาวางลง ยกเท้าซ้าย แล้ววางลงในท่าห้อยซ้าย พร้อมกับมือขวาที่ถืออาวุธ ปาดขึ้นไปทางขวา โดยใช้ตามกดอาวุธของยักษ์ลงมา ทางขวา หน้ามองตามมือขวา เอียงศีรษะซ้าย</p>	
4	<p>ขยับเปลี่ยนเท้าเป็นห้อยขวา พร้อมกับมือซ้ายแบบมือปาดกดปลายอาวุธของยักษ์ลงมาทางซ้าย หน้า มองมือซ้าย เอียงศีรษะขวา</p>	<p>ปฏิบัติติดต่อกับท่า 3 โดยเร็ว</p>

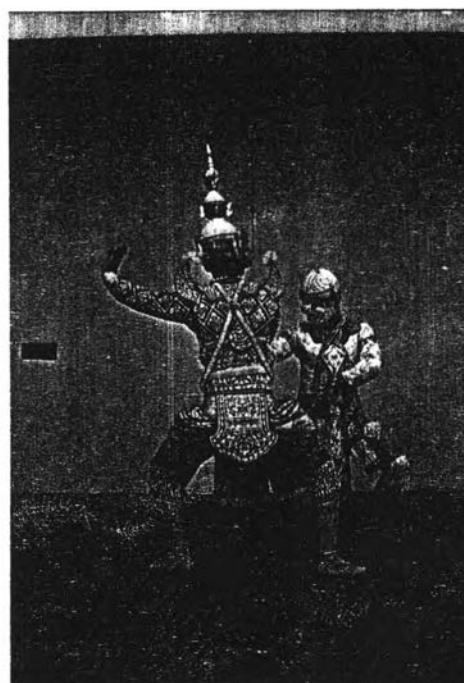
ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
5	ตอนเท้าขวาไปทางขวา หันตัวมาทางทิศ 3 ยกเท้าซ้าย มือทั้ง 2 จับคว่ำ	
6	ยึดกระดูก วางเท้าซ้ายลงห้อยซ้าย คลายมือจับเข้าหาตัว มือซ้ายจับอวรุชยั๊กซ์ ดึงแขนอยู่ในระดับอกยั๊กซ์ มือขวาจับอวรุชลงให้ยั๊กซ์จับ	เข้าซ้ายของลิงและ ยั๊กซ์ซ้อนกันเล็กน้อย
7	กระโดดยกเท้าขวาวางลง ยกเท้าซ้าย วางลงในท่าห้อยซ้าย มือยังคงจับอวรุชของกันและกันอยู่ แต่เปลี่ยนยื่นมือขวามาดึงแขน มือซ้ายงอระดับอก	ในระหว่างกระโดด ต้องหันตัวทางซ้ายมา อยู่ที่ทิศ 1 ตอนนี้ฝ่าย ยั๊กซ์จะต้องเป็นฝ่าย เหยียบลงด้วยเท้าขวา
8	ยกเท้าซ้าย แล้วหันตัวทางขวามาอยู่ที่ทิศ 3 นำเท้าซ้ายขึ้นไปเหยียบเข้าซ้ายยั๊กซ์ มือยังคงจับกันอยู่ แต่เปลี่ยนยื่นมือซ้ายดึงแขน มือขวางอระดับอก โนมตัว เข้าหายั๊กซ์ ยื่นหน้ายั๊กค่อไปมาเป็นการล่อหลอก	
9	ปล่อยมือทั้ง 2 มือซ้ายเข้าอก มือขวาถือ อวรุชตั้งวงล่าง แล้ววางเท้าซ้าย กระโดดยกเท้าขวา วางเท้าขวา ยกเท้าซ้ายวางลงในท่าห้อยซ้าย ยกมือ ขวาไปถืออวรุชยั๊กซ์ไปทางขวา หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะ ซ้าย	

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
10	ปฏิบัติเหมือนท่าที่ 4 (ทิศ 3)	
11	กระโดดยกเท้าขวาและซ้ายลงหลัง มือขวาถืออาวุธระดับอก ส่งปลายอาวุธเข้าหาศัตรู มือซ้ายตั้งมือป้องอยู่กับมือขวา ขยับมือและเท้าไปมาเอียงศีรษะยกคอไปมา	

ภาพการรบท่าหลัก ท่าที่ 1 ระหว่างพญาวานรกับพญายักษ์

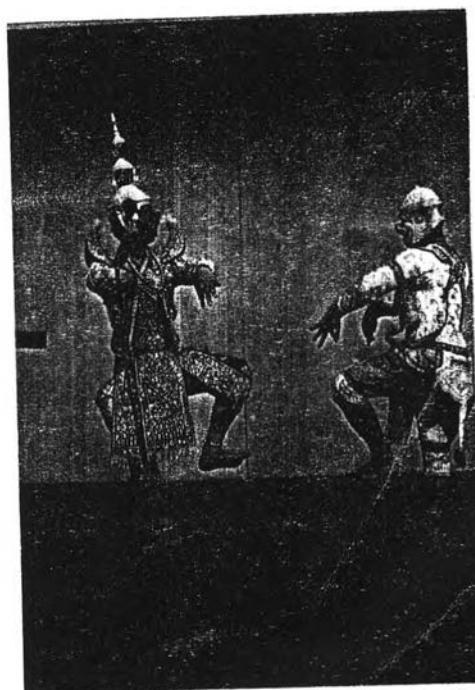
ภาพที่ 37 ท่าประจัญหน้าเตรียมปัดขวา

ภาพที่ 38 ท่าปัดขวา (ทิศ 1)

ภาพที่ 39 ท่าปัดซ้าย (ทิศ 1)

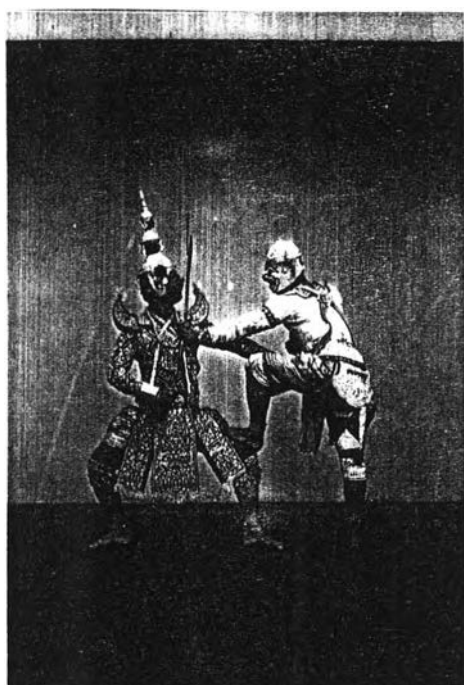
ภาพที่ 40 ท่าจับ

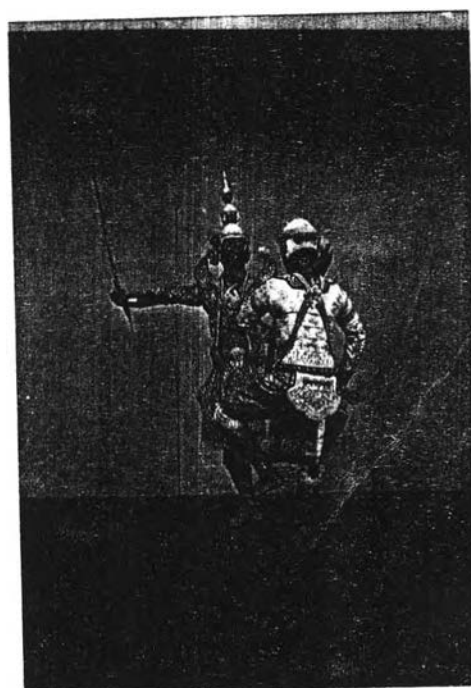
ภาพที่ 41 ทำจับ

ภาพที่ 42 ทำยักษ์เหยียบ

ภาพที่ 43 ทำลิงเหยียบ

ภาพที่ 44 ทำเตรียมบัต (ทิศ 3)

ภาพที่ 45 ท่าบ็อดขวา (ทิศ 3)

ภาพที่ 46 ท่าบ็อดซ้าย (ทิศ 3)

ตารางที่ 25 กระบวนการรับ ท่าที่ 2

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
1	<p>ต่างฝ่ายต่างกระเทียบเท้าขวา แล้ววิ่งเข้าหากัน ฝ่ายสิงห์หันตัวทางทิศ 1 ฝ่ายยักษ์หันตัวทางทิศ 3 ทำท่าเก็บ มือซ้ายเข้าอก มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่าง หน้ามองคู่ต่อสู้</p>	
2	<p>กระโดดยกเท้าขวาวางลงยกเท้าซ้ายแล้ววางลงในท่าห้องซ้าย (ทิศ 1) พร้อมกับมือขวาที่ถืออาวุธ ปลายนิ้วไปปิดอาวุธยักษ์ โดยใช้ด้ามกดลงมาทางขวา หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะซ้าย</p>	
3	<p>ขยับเปลี่ยนเท้าเป็นห้องขวา พร้อมกับมือซ้าย แขนมือปลดกลดปลายอาวุธยักษ์ที่ตกลงมาให้ไปทางซ้าย หน้ามองทางซ้าย เอียงศีรษะขวา</p>	<p>ปฏิบัติติดต่อกับท่า 2 โดยเร็ว</p>
4	<p>ก้าวเท้าขวาไขว้มาข้างหน้า พร้อมกับหันตัวทางขวามาอยู่ในทิศที่ 3 ยกเท้าซ้ายหนีบนั่ง มือซ้ายเข้าอก มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่าง หน้ามองยักษ์</p>	<p>สลับที่กับยักษ์</p>

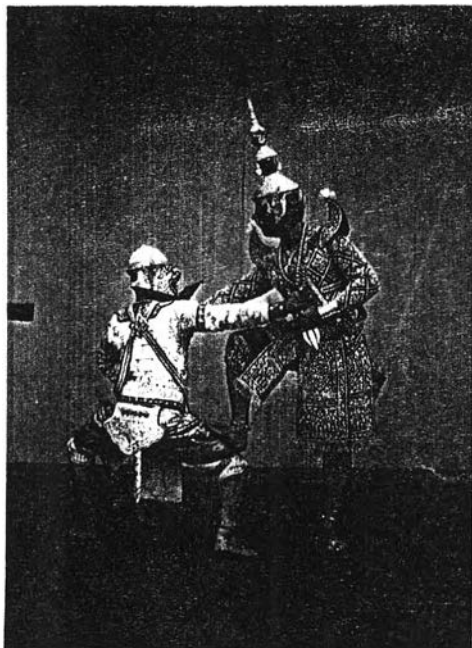
ลำดับที่	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
5	วางเท้าซ้ายกระโดดยกเท้าขวาวางลง ยกเท้าซ้ายแล้ววางลงในท่าห้อยซ้าย พร้อมกับมือขวาที่ถืออาวุธ ปลายนิ้วไปถืออาวุธยักซ์ โดยใช้ด้ามกดลงมาทางขวา หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะซ้าย	
6	ยกเท้าขวาวางใกล้กับเท้าซ้ายของยักซ์แล้วหันหลังกลับทางซ้าย ยกเท้าซ้ายมาพาดกับขาของยักซ์ที่ตั้งเหลี่ยมอัดอยู่ (ทิศ 1) โดยให้หลังชนกับหลังยักซ์ เท้าซ้ายที่พาดไปต้องนำปลายเท้าสอดที่หน้าขาขวายักซ์ มือซ้ายจับอาวุธยักซ์ ตั้งแขนอยู่ตรงหน้าอกยักซ์ มือขวาถืออาวุธซึ่งฝ่ายยักซ์จะต้องเป็นฝ่ายจับ อยู่ตรงหน้าอกถึงหน้ามองยักซ์	
7	หันหลังกลับทางซ้าย ตอนเท้าซ้ายวางลงหลังในท่าห้อยซ้าย (ทิศ 3) มือยังคงจับกันอยู่ แต่เปลี่ยนเป็นมือซ้ายจับอาวุธยักซ์ไว้บริเวณหน้าอก ส่วนมือขวาตั้งแขนไปอยู่บริเวณหน้าอกยักซ์ หน้ามองกัน	ยักซ์เหยียบเข้าขวาลิง
8	พลิกเข้ายกเท้าซ้ายขึ้นไปโดยใช้นิ้วเท้าหนีบอาวุธ (ทิศ 1) เท้าขวาดึงเข้า มือยังคงจับกันอยู่ แต่เปลี่ยนเป็นมือขวาวางอแขนอยู่ที่หน้าอก มือซ้ายตั้งแขนอยู่ตรงหน้าอกยักซ์ หน้ามองกัน	

ลำดับที่	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
9	ปฏิบัติเหมือนกับท่าที่ 5 (ทิศ 1)	
10	ขยับเปลี่ยนเท้าเป็นหย่องขวา พร้อมกับมือซ้าย แขนมือปาดกดปลายอาวุธยกขึ้นที่ตกลงมาให้ไปทางซ้าย หน้ามองซ้าย เอียงศีรษะขวา	
11	ปฏิบัติเหมือนกับท่าที่ 4 (ทิศ 3)	
12	ปฏิบัติเหมือนกับท่าที่ 5 (ทิศ 3)	
13	ปฏิบัติเหมือนกับท่าที่ 3 (ทิศ 3)	
14	กระโดดยกเท้าขวาและซ้ายลงหลัง มือขวาถืออาวุธ ระดับอก ส่งปลายเข้าหาคู่ต่อสู้ มือซ้ายตั้งมือป้องอยู่กับมือขวา ขยับมือและเท้าเอียงศีรษะยกคอไปมา	

ภาพการรบท่าหลัก ท่าที่ 2 ระหว่างพญาวานรกับพญายักษ์

ภาพที่ 47 ท่าไขว้เท้าพาดหลัง

ภาพที่ 48 ท่ายักษ์เหยียบลิง

ภาพที่ 49 ท่าลิงไข่นิ้วเท้าหนีอาวุธ
ที่มือยักษ์

หมายเหตุ "ท่าปัด" ได้กล่าวไว้ในกระบวนการรบท่าที่ 1 แล้ว

ตารางที่ 26 กระบวนการรบทำที่ 3

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
1	<p>ต่างฝ่ายต่างกระเทียบเท้าขวา แล้ววิ่งเข้าหากัน ฝ่ายสิงห์หันตัวทางทิศ 1 ฝ่ายยักษ์หันตัวทางทิศ 3 ทำท่าเก็บ มือซ้ายเข้าอก มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่าง หน้ามองยักษ์</p>	
2	<p>กระโดดยกเท้าขวาวางลง ยกเท้าซ้ายแล้ววางในท่าห้อยซ้าย (ทิศ 1) พร้อมกับมือขวาที่ถืออาวุธ ปาดขึ้นไปปัดอาวุธยักษ์ โดยใช้ค้ำกดลงมาทางขวา หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะทางซ้าย</p>	
3	<p>ขยับเปลี่ยนเท้าเป็นห้อยขวา พร้อมกับมือซ้ายแถมมือ ปาดกดปลายอาวุธยักษ์ที่ตกลงมาให้ไปทางซ้าย หน้ามองทางซ้ายเอียงศีรษะขวา</p>	
4	<p>ถอนเท้าขวาหลัง โดยหันตัวทางขวา ยกเท้าซ้าย (ทิศ 2) เข้าหายักษ์ มือทั้งสองทำท่าจับคว่ำ</p>	
5	<p>ค่อย ๆ คลายจับ พร้อมกับวางเท้าซ้ายลง โดยโน้มตัวเข้าหายักษ์ กระดกเท้าขวารขึ้น มือซ้ายที่คลายออกมาจับข่ายักษ์ ส่วนมือขวาจับอาวุธยักษ์โน้มมาข้างหลัง</p>	<p>ยักษ์ใช้มือซ้ายจับข้อเท้าขวาลิงที่กระดกมา</p>

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
6	แยกออกจากกัน วางเท้าขวา ยกเท้าซ้าย วางลงจากนั้นปฏิบัติเหมือนท่าที่ 2 (ทิศ 3)	ยักษ์ผลักสิงออก
7	ปฏิบัติเหมือนท่าที่ 3 (ทิศ 3)	
8	กระโดดยกเท้าขวา และซ้ายลงหลังมือขวา ถืออาวุธระดับอก ส่งปลายอาวุธเข้าหาคู่ต่อสู้ มือซ้ายตั้ง มือป้องอยู่กับมือขวา ขยับมือและเท้าไปมา เอียงศีรษะ ยักคอไปมา	

ภาพการรบท่าหลัก ท่าที่ 3 ระหว่างพญาวานรกับพญายักษ์

ภาพที่ 50 ท่าหกกัด

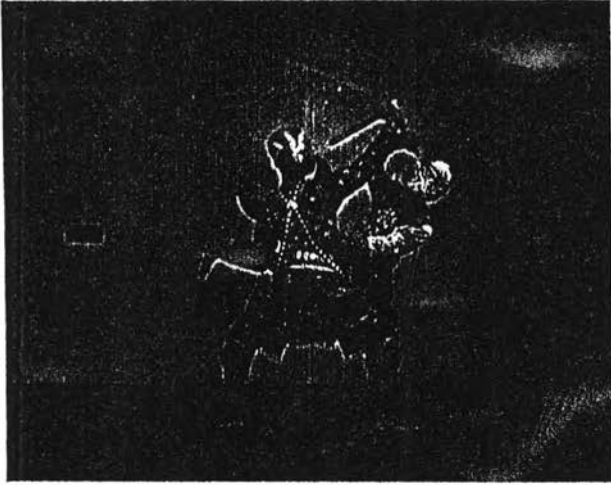
หมายเหตุ ท่าตัดอาวุธ กล่าวในกระบวนการรบท่าที่ 1 แล้ว

ตารางที่ 27 กระบวนการรบท่าที่ 4

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
1	ต่างฝ่ายต่างกระตบเท้าขวา แล้ววิ่งเข้าหากัน ฝ่ายสิงห์หันตัวทางทิศ 1 ฝ่ายยักษ์หันตัวทางทิศ 3 ทำท่าเก็บ มือซ้ายเข้าอก มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่าง หน้ามองยักษ์	กระบวนการรบในท่าที่ 4 ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยใช้กับนายยักษ์โดยเฉพาะยักษ์ใหญ่ (ยักษ์ในระดับเจ้าเมือง) ในที่นี้จึงใช้กับเสนายักษ์
2	กระโดดยกเท้าขวาวางลงยกเท้าซ้ายแล้ววางลงในท่าหย่องซ้าย (ทิศ 1) พร้อมกับมือขวาที่ถืออาวุธปาดขึ้นไปตัดอาวุธยักษ์ โดยใช้ด้ามกดลงมาทางขวา หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะซ้าย	
3	กระโดด ยกเท้าขวาวางพาดที่แขนซ้ายยักษ์ พร้อมกับหลบเข้าขวาลง มือซ้ายโอบหลังยักษ์ มือขวาที่ถืออาวุธ ชัดกับข้อมือขวายักษ์ ในระดับวงสูง แล้วถืออาวุธกระทบกัน	แขนซ้ายของยักษ์หงาย ข้อมืออยู่ระดับเอว
4	ก้าวเท้าขวาไขว้มาข้างหน้า พร้อมกับหันตัวทางขวามาอยู่ในทิศที่ 3 ยกเท้าซ้ายหนีบเอว มือซ้ายเข้าอก มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่าง หน้ามองยักษ์	
5	วางเท้าซ้ายกระโดดยกเท้าขวาวางลง ยกเท้าซ้ายแล้ววางลงในท่าหย่องซ้าย พร้อมกับมือขวาที่ถืออาวุธ	

ลำดับท่า	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
6	<p>ปาดขึ้นไปปัดอาวุธยักซ์ โดยใช้ด้ามกดลงมาทางขวา หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะซ้าย</p> <p>กระโดดยกเท้าขวา เขยิบที่ต้นขาซ้ายยักซ์ มือซ้ายโอบหลังยักซ์ตรงสะเอว มือขวาถืออาวุธขัดกับข้อมือ ขวายักซ์ในระดับวงสูงแล้วถืออาวุธกระทบกัน</p>	<p>มือซ้ายยักซ์จับข้อเท้า ขวาลิง</p>
7	<p>วางเท้าขวาลง หันตัวกลับมาทางขวา ยกเท้าซ้ายของยักซ์ (ทิศ 1) มือซ้ายจับอาวุธของยักซ์ ตรงบริเวณหลังยักซ์ มือขวาทำท่าเง้ออาวุธ หน้ามองยักซ์</p>	<p>ยักซ์ถืออาวุธพาดมาข้างหลัง</p>
8	<p>มือขวาที่ถืออาวุธ ทำท่าแทงลงไปบนหลังยักซ์ เมื่อยักซ์ล้มลง ก็วางเท้าซ้ายลงพื้น ทำท่าหย่องมองยักซ์</p>	
9	<p>ทำท่าป้องรบ ขยับไปมา</p>	<p>ยักซ์คลานเข้าเวที</p>
10	<p>ทำท่าหัวเราะ (รบท่าที่ 4 เรียกว่าท่าตาย)</p>	

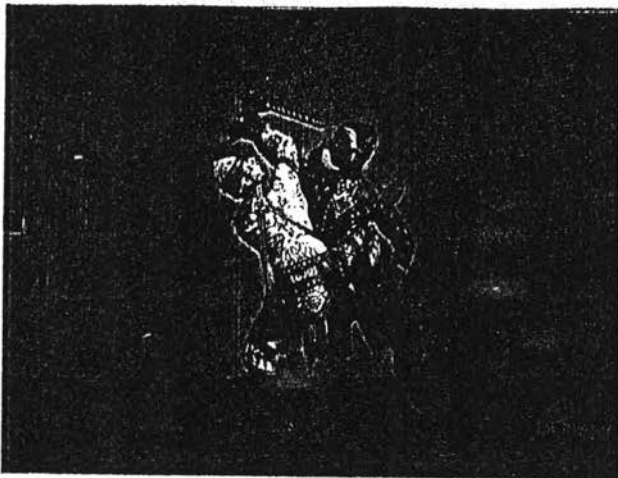
ภาพการรบทำท่าหลักท่าที่ 4 ระหว่างพญาวานรกับเสนายักษ์

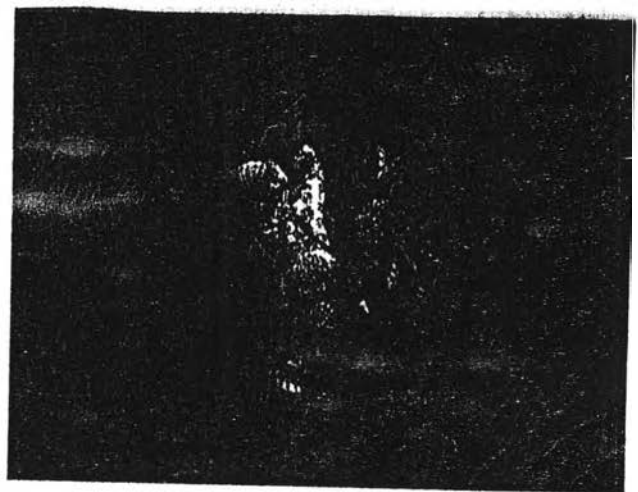
ภาพที่ 51 ท่าพลาด 1 (ทิศ 1)

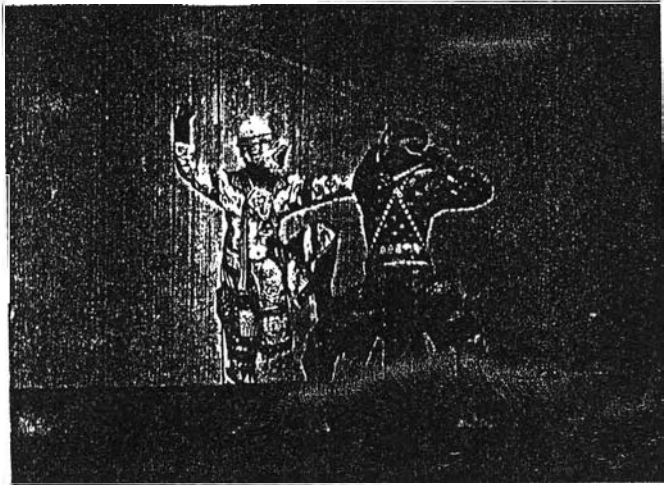
ภาพที่ 52 ท่าพลาด 1 ปิดอาวุธ (ทิศ 1)

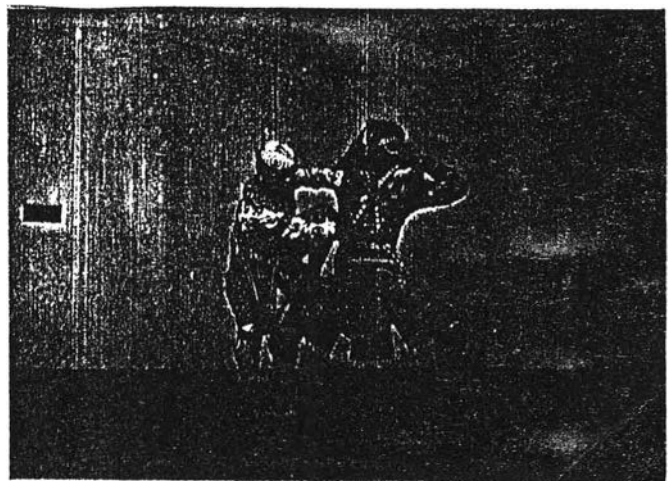
ภาพที่ 53 ท่าพลาด 2 (ทิศ 3)

ภาพที่ 54 ท่าพลาด 1 ปิดอาวุธ (ทิศ 3)

ภาพที่ 55 ลิงเหยียบยักซ์เง้ออาวอ

ภาพที่ 56 ลิงแทงยักซ์

กระบวนการรบท่าหลักทั้ง 4 ท่า ที่ใช้ต่อสู้กับพญายักษ์นี้ ส่วนใหญ่ท่าที่ 4 (ท่าตาย) จะไม่ค่อยนำมาให้ แต่จะใช้ท่าหลัก 3 ท่าแรก โดยเลือกท่าใดท่าหนึ่ง หรือทุกท่ามาใช้ในการต่อสู้ กระบวนการรบนี้ ใช้ได้ทั้งพญายักษ์ที่ถือศร กระบอง และหอกเป็นอาวุธ แต่จะแตกต่างกัน เฉพาะท่าตีเข้าและตีออกเท่านั้น

ตัวอย่างท่ารบตีเข้าและตีออกโดยใช้อาวุธต่าง ๆ กัน

ภาพที่ 57 พญาวานรรบพญายักษ์ที่ถือศรเป็นอาวุธ (1)

ภาพที่ 58 พญาวาเรรบพญายักษ์ที่ถือศรเป็นอาวุธ (2)

ภาพที่ 59 พญาวานรบรรพชาลัยกษัตริย์ที่ถือกระบองเป็นอาวุธ (๑)

ภาพที่ 60 พญาวานรบรรพญักษ์ที่ถือกระบองเป็นอาวุธ (2)

กระบวนการรบท่าหลักของญวามรต่อสู้กับพญายักษ์ที่ถือหอกเป็นอาวุธ

เมื่อต่างฝ่ายต่างกระเทียบเท้าขวาแล้ววิ่งเข้าหากัน ฝ่ายสิงห์หันตัวทางทิศ 1 ฝ่ายยักษ์หันตัวทางทิศ 3 กระโดดยกเท้าซ้ายวางลงแล้วยกเท้าขวาวางโยยกเท้าไปทางขวา มือทั้งสองแตะปลายหอก แล้วผลักไปทางขวา จากนั้นกระโดดยกเท้าขวาวางลงแล้วยกเท้าซ้ายวางโยยกไปทางซ้าย มือทั้งสองแตะปลายหอก แล้วผลักไปทางซ้าย ลิงกระโดดม้วนหน้าออกจากยักษ์ ฝ่ายยักษ์จะปาดหอกตามมา

ภาพที่ 61 ญวามรรบพญายักษ์ที่ถือหอกเป็นอาวุธ (1)

ภาพที่ 62 พญาวานรบรรพชาญักษ์ที่ถือหอกเป็นอาวุธ (2)

อาวุธที่ใช้ในการรบของพญาวานรมีความสำคัญต่อกระบวนท่าการรบมาก อาวุธที่พญาวานรใช้ต่อสู้กับพญายักษ์มีพระขรรค์ และตรี ซึ่งสังเกตได้ว่า อาวุธของลิงจะเป็นลักษณะสั้น เพื่อให้เหมาะกับบุคลิกที่จะต้องคล่องแคล่วว่องไวในการต่อสู้ ตรีเป็นอาวุธประจำกายของหนุมาน ส่วนพระขรรค์ พญาวานรและลิบแปดมงกุฏ ทุกตัวใช้เป็นอาวุธในการต่อสู้ นอกจากอาวุธของลิงแล้ว อาวุธของยักษ์ซึ่งเป็นคู่ต่อสู้กับลิงก็มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากทั้งคู่จะต้องประอาวุธต่อสู้ซึ่งกันและกัน อาวุธของยักษ์มี 2 ลักษณะ คือ อาวุธสั้นและอาวุธยาว อาวุธสั้นเป็นอาวุธที่มีลักษณะความยาวไม่เกิน 1 เมตร ได้แก่ ศร และกระบอง ส่วนอาวุธยาว เป็นอาวุธที่มีลักษณะเรียวยาว มีความยาวประมาณ 2 เมตร ได้แก่ หอก ทวน พลอง เมื่อวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของอาวุธเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดกระบวนท่าการรบ หากฝ่ายยักษ์ถืออาวุธสั้น เมื่อเข้าสู่ต่อสู้ลิงจะใช้วิธีปัดอาวุธยักษ์ขึ้นและกดลง แต่ถ้าเป็นอาวุธยาว เมื่อเข้าสู่ต่อสู้ลิงจะใช้วิธีกดอาวุธปัดลง ในการใช้อาวุธ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวผู้แสดงจะต้องรู้จักวิธีจับอาวุธให้ถูกต้องไม่เช่นนั้น อาจทำให้กระบวนท่าเสียรูปแบบ และไม่สามารถปฏิบัติให้สัมพันธ์กันได้ กระบวนท่าการรบของพญาวานรเมื่อปฏิบัติกระบวนท่าจับจะมีลักษณะที่เป็นหลักปฏิบัติท่าหลัก 4 ท่า ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการรบของพญาวานรกับพญายักษ์ตัวใดก็ตาม

ในการทำศึกสงคราม มิได้มีเฉพาะการรบระหว่างลิงกับยักษ์เท่านั้น แต่ยังมีการรบระหว่างลิงกับลิง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าใจผิดไม่ได้เป็นศัตรูกันเหมือนกับยักษ์ จึงทำให้เกิดกระบวนท่าการรบระหว่างลิงกับลิง ซึ่งจะมีท่าการประอาวุธเข้า-ออกที่ต่างจากการรบระหว่างลิงกับยักษ์ แต่กระบวนท่าจับ ทั้ง 3 ท่าหลักแรกจะมีลักษณะเดียวกัน

การรบท่าหลักระหว่างพญาวานรกับพญาวานร

ท่าการเข้ารบของพญาวานรกับพญาวานรมีดังนี้ เมื่อต่างฝ่ายต่างกระเทิบเท้าขวาแล้ววิ่งเข้าหากัน ทำท่าเก็บประจัญหน้ากัน ลิงที่อยู่ทางซ้ายมือ (คนดู) หันหน้าทิศ 1 ลิงที่อยู่ทางขวามือ (คนดู) หันหน้าทิศ 3 มือซ้ายเข้าอกมือขวาถืออาวุธ งอข้อศอกอยู่ข้างลำตัว กระโดดยกเท้าขวาวางแล้วยกเท้าซ้ายวางลงในท่าห้อยงอซ้าย ยกมือขวาที่ถืออาวุธขึ้นสูงค้ำหน้าในลักษณะคว่ำมือ เพื่อให้อาวุธกระทบกันเอียงศีรษะซ้ายยับเท้าเปลี่ยนเป็นห้อยงอขวา พลิกข้อมือหงายให้อาวุธกระทบกันอีกครั้ง เอียงศีรษะขวา หน้ามองอาวุธ จากนั้นกระบวนท่าการรบจะเหมือนท่าหลัก ดังที่กล่าวมาแล้ว

ภาพการรบท่าหลัก ท่าที่ 1 ระหว่างพญาวานรกับพญาวานร

ภาพที่ 63 ท่าเตรียมเข้าต่อสู้

ภาพที่ 64 ท่าประจัญหน้า

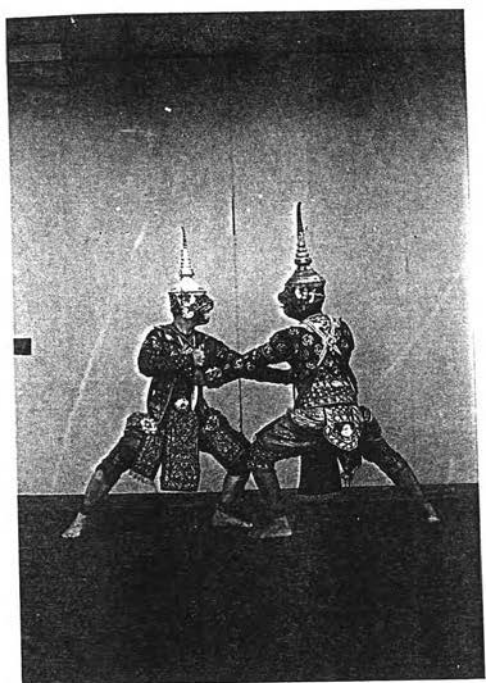
ภาพที่ 65 ท่ากระบถอาวุธทางซ้าย

ภาพที่ 66 ท่ากระตบอาวุธทางขวา

ภาพที่ 67 ท่าจับ

ภาพที่ 68 ท่าจับ

ภาพที่ 69 ท่าสคริปเหยียบ

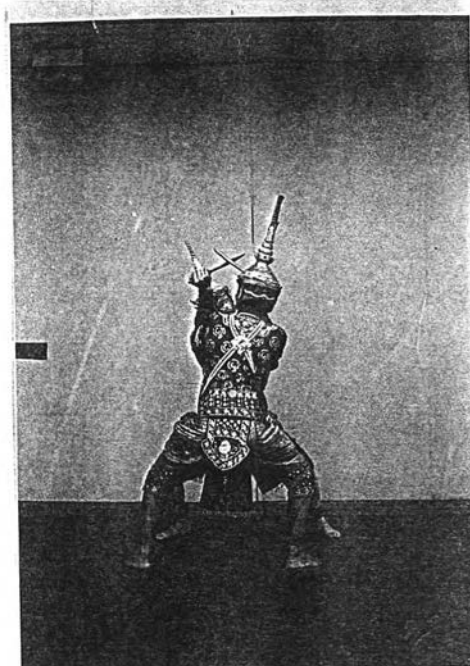
ภาพที่ 70 ท่าพาลีเหยียบ

ภาพที่ 71 ท่าเตรียมกระบธอาวุธ

ภาพที่ 72 ท่ากระบธอาวุธทางซ้าย

ภาพที่ 73 ท่ากระบธอาวุธทางขวา

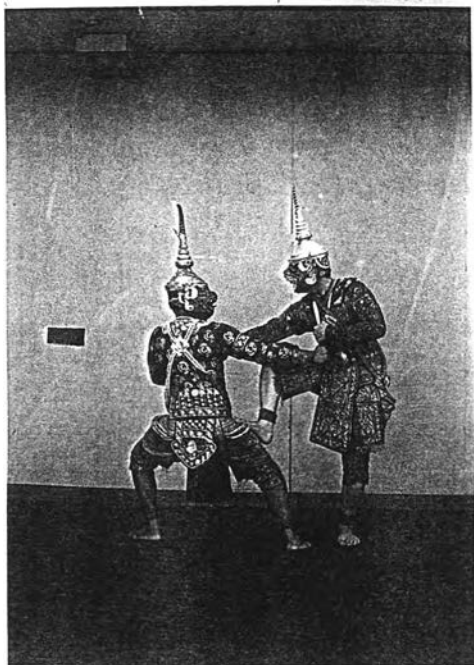

ภาพที่ 74 ท่าปัดอาวุธออก

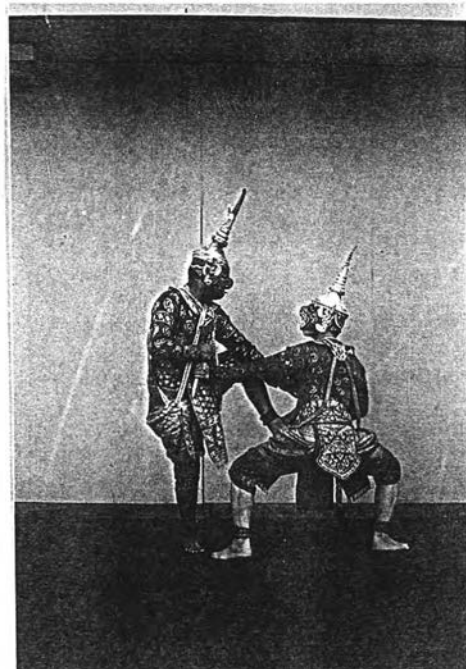
ภาพการรบท่าหลักท่าที่ 2 ระหว่างพญาวานรกับพญาวานร

ภาพที่ 75 ท่าไขว้เท้าพาดหลัง

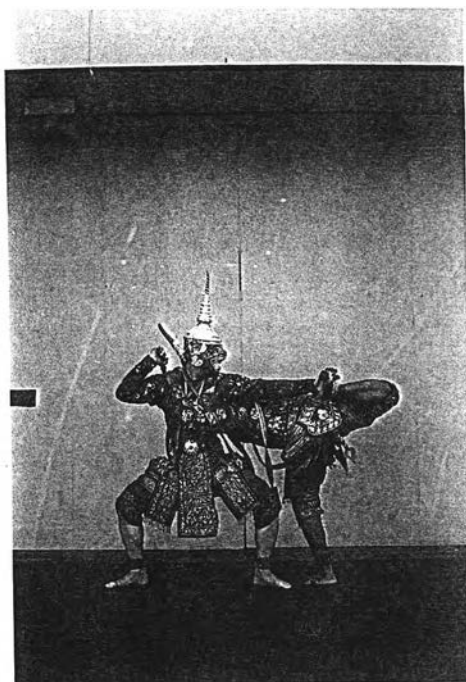
ภาพที่ 76 ท่าสุครีพเหยียบ

ภาพที่ 77 ท่าพาลีไขว้เท้าหนีอาวุธที่มีสุครีพ

หมายเหตุ ท่ากระบอบอาวุธกล่าวในระบวนการรบท่าที่ 1 แล้ว

ภาพการรบท่าหลัก ท่าที่ 3 ระหว่างนญาวาเรกับนญาวานร

ภาพที่ 78 ท่าหกกัด

หมายเหตุ ท่ากระบอบอาวุธ กล่าวในกระบวนการรบท่าที่ 1 แล้ว

กระบวนการรบของพญาวานร นอกจากการรบทำหลักตั้งกล่าวแล้วสิ่งที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งสำหรับกระบวนการรบก็คือ การขึ้นเหยียบกัน ซึ่งภาษานาฏศิลป์ไทยเรียกว่า การขึ้นลอย นับเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องใช้พลังกำลังมาก เมื่อพญาวานรทำการรบกับฝ่ายยักษ์ระยะหนึ่งตามกระบวนการต่าง ๆ แล้ว เพื่อเป็นการแสดงความสามารถ ให้เกิดความงามตามแบบนาฏศิลป์ไทยที่ทำให้รู้สึกตื่นเต้นไปกับวิธีการขึ้นลอยไปเหยียบต่อกัน โดยผู้ถูกขึ้นจะต้องแสดงท่าหนึ่ง ไม่โอนเอน เพราะอาจจะทำให้ผู้ขึ้นตกลงได้

การรบขึ้นลอยของพญาวานร มีดังนี้

- 1 การรบขึ้นลอยสูง ท่าที่ 1
- 2 การรบขึ้นลอยสูง ท่าที่ 2
- 3 การขึ้นลอยหลัง ท่าที่ 1
- 4 การขึ้นลอยหลัง ท่าที่ 2
- 5 การรบขึ้นลอย ท่าที่ 1
- 6 การรบขึ้นลอย ท่าที่ 2
- 7 การรบขึ้นลอย ท่ามัจฉาน
- 8 การรบขึ้นลอย ท่าไขว้เท้าคาดคอ
- 9 การรบขึ้นลอย ท่าลอยบ่า
- 10 การรบขึ้นลอย ท่าลอยพิเศษหลัง

1. การขึ้นลอยสูงท่าที่ 1

จำนวนผู้ปฏิบัติ 4 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวพระ	2 ตัว (นรธรรมและนรลักษณ์ หรือ นรพรตและนรเสถียร)
ผู้แสดงตัวลิง	1 ตัว (หนุมาน หรือ สุครีพ เป็นต้น)
ผู้แสดงตัวยักษ์	1 ตัว (ทศกัณฐ์ หรือ อินทรชิต เป็นต้น)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวพระ	ใช้ศรกับพระขรรค์ หรือ ศรกับศร เป็นอาวุธ
ผู้แสดงตัวลิง	ใช้ตรีหรือพระขรรค์ เป็นอาวุธ
ผู้แสดงตัวยักษ์	ใช้ศร หรือ กระบอง เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

เริ่มด้วยฝ่ายยักษ์และฝ่ายลิงจัดจ้องในการต่อสู้แล้วทั้ง สองฝ่ายกระเทิบเท้าขวา เป็นสัญญาณ ในการเข้าสู่ท่าขึ้นลอย โดยเดินเข้าหากัน

ฝ่ายยักษ์เตะเท้าซ้ายโดยเหยียดขาซ้ายให้ตึง ขาขวางอเข้าเล็กน้อย มือซ้าย ตั้งวงสูงรอรับการต่อแขนจากตัวพระ ส่วนมือขวาถือศรตั้งวงสูง

ฝ่ายลิงเอามือขวารับเท้าซ้ายของฝ่ายยักษ์ที่เตะมา โดยหงายแขนงอข้อมือรับ ตรงข้อเท้า ย่อเข้าตั้งเหลี่ยมส่วนมือซ้ายยันที่ข้างลำตัว ทางซ้ายด้านบนของฝ่ายยักษ์

ฝ่ายพระตัวที่ 1 (ตัวขึ้นลอย) วิ่งหมุนตัวมาขึ้นลอยโดย ก้าวเท้าขวาชั้นเหยียบ ที่ต้นขาขวาของฝ่ายลิง แล้วตามด้วยเท้าซ้ายขึ้นเหยียบต้นขาซ้ายของฝ่ายลิง เหยียดขาทั้งสอง ให้ตรงแล้วใช้เข้าทั้งสองยันกับลำตัวของฝ่ายลิงเล็กน้อย มือซ้ายส่งไปข้างหน้ายันกับมือซ้ายของฝ่ายยักษ์ บริเวณรักแร้ มือขวาถือศรตั้งวงสูง

ฝ่ายพระตัวที่ 2 วิ่งหมุนตัวไปอยู่ด้านขวาของฝ่ายยักษ์ แล้วก้าวเท้าซ้ายไขว้ ตามด้วยเท้าขวา วางลงในท่าเหลี่ยมพระ มือขวาถืออาวุธม้วนเข้าหาลำตัว แล้วคลายขึ้นไป ตั้งวงยันมือขวาของฝ่ายยักษ์ไว้ ส่วนมือซ้ายพลิกตั้งวงหงายอยู่ข้างลำตัว (ท่าผาลา)

2. การขึ้นลอยสูงท่าที่ 2

จำนวนผู้ปฏิบัติ 4 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวพระ 2 ตัว (พระรามและพระลักษณ์ หรือ พระพรตและพระสัตรุด)

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ สุนทรีย เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (ทศกัณฐ์ หรือ อินทรชิต เป็นต้น)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวพระ ใช้ศรกับพระขรรค์ หรือ ศรกับศร เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวลิง ใช้ตรี หรือ พระขรรค์ เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวยักษ์ ใช้ศร หรือ กระบอง เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

เริ่มด้วยฝ่ายยักษ์และฝ่ายลิงจัดจ้องในการต่อสู้แล้วทั้ง สองฝ่ายกระหิบบเท้าขวา เป็นสัญญาณ ในการเข้าสู่ท่าขึ้นลอย โดยเดินเข้าหากัน

ฝ่ายยักษ์เตะเท้าซ้ายโดยเหยียดขาซ้ายให้ตึง ขาขวางอเข้าเล็กน้อย มือซ้าย จับปลายศรส่งปลายศรให้ฝ่ายพระ มือขวาจับคันศรส่งปลายศรให้ฝ่ายพระ

ฝ่ายลิงเอามือขวารับขาซ้ายของฝ่ายยักษ์ที่เตะมาโดยงอข้อมือจับตรงข้อเท้า มือซ้ายยันที่ลำตัวซ้ายของฝ่ายยักษ์ ย่อเข้าทั้งสองลงในท่าเหลี่ยมอัด

ฝ่ายพระตัวที่ 1 (ตัวขึ้นลอย) วิ่งหมุนตัวมาขึ้นลอยโดย ก้าวเท้าขวาขึ้นเหยียบที่ต้นขาขวาของฝ่ายลิง แล้วยกก้าวเท้าซ้ายขึ้นมาเหยียบที่แขนขวาของฝ่ายยักษ์ มือซ้ายจับปลายศรของฝ่ายยักษ์ มือขวาถือคันศร ส่งปลายศรให้ฝ่ายยักษ์จับ (เพื่อช่วยในการนุ่งตัว)

3. การขึ้นลอยหลัง ท่าที่ 1

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวพระ 1 ตัว (พระราม หรือพระนารายณ์ เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ สุนทรีย เป็นต้น)

(บางครั้ง อาจใช้ ผนาศรุต หรือม้า)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวพระ ใช้ศรกับพระขรรค์ หรือ ศรกับศร เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวลิง ใช้ตรี หรือ พระขรรค์ เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวยักษ์ ใช้ศร หรือ กระบอง เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ฝ่ายลิง หรือ ครุฑ ตั้งเหลี่ยมอัด ท่าเป็นลิงก็ทำท่าผาลา ถ้าเป็นครุฑก็กางมือ
ทั้ง 2 ออก

ฝ่ายพระ ก้าวเท้าขวาขึ้นเหยียบต้นขาขวาของฝ่ายลิง แล้วตามด้วยเท้าซ้ายเหยียบที่ต้นขาซ้ายของฝ่ายลิง ใช้เข่าช่วยยันเล็กน้อย ลำตัวตั้งตรง มือถืออาวุธอาจทำท่าพิสมัย เรียงหมอน

4. การขึ้นลอยหลัง ท่าที่ 2

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวพระ 1 ตัว (พระราม หรือพระลักษณ์ เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ องคต เป็นต้น)
(บางครั้งอาจใช้ญาคูขี้หอม)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวพระ ใช้ศรกับพระขรรค์ หรือ ศรกับศร เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวลิง ใช้ตรี หรือ พระขรรค์ เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ฝ่ายลิง ตั้งเหลี่ยมอัด ทำท่า 5 (แม่ท่าลิง)

ฝ่ายพระ ก้าวเท้าขวามันเหยียบต้นขาขวาฝ่ายลิงแล้วตามด้วยเท้าซ้าย
เหยียบนำซ้ายของฝ่ายลิง ลำตัวตั้งตรง

5. การขึ้นลอย ท่าที่ 1

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ นิลนที เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (ทศกัณฐ์ หรือ โมยราพ เป็นต้น)

บางครั้งการขึ้นลอยเป็นฝ่ายลิงกับฝ่ายลิง

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวลิง	ไช้ตรี หรือ พระบรรค เป็นอาวุธ
ผู้แสดงตัวยักษ์	ไช้ศร หรือ กระบอง เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

เริ่มด้วยฝ่ายยักษ์และฝ่ายลิงจัดจ้องในการต่อสู้แล้วทั้งสองฝ่ายก็กระหิบบเท้าขวา เป็นสัญญาณในการเข้ารบพร้อมกันโดย วิ่งเข้าหากันในท่าเก็บ (ชอยเท้าขึ้นลงดี ๆ) หันหน้าประจัญกัน ฝ่ายยักษ์จะเป็นผู้หันหลังให้คนดู ส่วนฝ่ายลิงหันหน้าออกนอกเวที ฝ่ายลิงมือซ้ายเข้าอกมือขวาถืออาวุธอยู่ข้างลำตัว แล้วยกเท้าซ้าย ฝ่ายยักษ์มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาถืออาวุธกางแขนอยู่ข้างลำตัว ยกเท้าซ้ายจากนั้นฝ่ายยักษ์ก็ตีลงทางซ้าย ฝ่ายลิงใช้มือขวาปิดอาวุธฝ่ายยักษ์ เปลี่ยนตีทางขวา ฝ่ายลิงใช้มือซ้ายปิดอาวุธ พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงทั้งคู่ จากนั้นต่างฝ่ายก็ก้าวเท้าขวามาข้างหน้า หมุนกลับสลับที่กัน ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการรบก่อนขึ้นลอย

ฝ่ายยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอด รอรับลอยมือซ้ายจับที่รัดสะเอวช่วยดึงตัวขึ้น มือขวาถืออาวุธส่งปลายให้ฝ่ายลิงจับ

ฝ่ายลิง ก้าวเท้าซ้ายเหยียบที่ต้นขาซ้ายของฝ่ายยักษ์แล้วยกเท้าขวาริ้นหนีบน่องมือซ้ายจับอาวุธของฝ่ายยักษ์ มือขวา ทำท่าเงื่ออาวุธ ลำตัวตั้งตรง

6. การขึ้นลอย ท่าที่ 2

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (องค์ต หรือ ชมพพาน เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (กมภกรรณ หรือ วิรุณจำบัง เป็นต้น)
 บางครั้งการขึ้นลอยเป็นฝ่ายลึงกับฝ่ายลึง

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวลึง ใช้ตรี หรือ พระขรรค์ เป็นอาวุธ
 ผู้แสดงตัวยักษ์ ใช้ศร หรือ หอก เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ปฏิบัติการรบก่อนขึ้นลอย เหมือนกับการขึ้นลอยในท่าที่ 1

ฝ่ายยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอัด มือซ้ายจับที่รัดสะเอด้านหลังช่วยดึงตัวนั้น มือขวาถือ
 อาวุธส่งปลายให้ฝ่ายลึงจับ

ฝ่ายลึง ก้าวเท้าขวาเหยียบที่ต้นขาซ้ายของฝ่ายยักษ์แล้วยกเท้าขวารั้งเหยียบ
 ที่แขนขวาของฝ่ายยักษ์ มือซ้ายจับอาวุธในตอนขึ้นแล้วปล่อยมาทำท่าเงี้ยวป้องกัน (มือขวาถือ
 อาวุธ ส่งมาด้านหน้าหักข้อมือเข้าหาลำตัว มือซ้ายแบมือแตะที่มือขวาลำตัวตั้งตรง)

7. การขึ้นลอย ท่ามัจฉาน

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวลึง 1 ตัว (มัจฉานหรือสืบแปดมงกุฏ)
 ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (หนุมานหรือสืบแปดมงกุฏ)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวลิงขึ้นลอย ไม้พระบรรค เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวลิงรับลอย ไม้ตรี หรือ พระบรรค เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ฝ่ายลิงรับลอย ตั้งเหลี่ยมอัด รอรับลอย มือขวามืออาวุธส่งไปตันท้าย มือซ้ายเตรียมจับอาวุธของอีกฝ่าย

ฝ่ายลิงขึ้นลอย ยกขาซ้ายไขว้สอดกับขาขวาของอีกฝ่ายแล้วดึงตัวขึ้นให้เท้าขวาเหยียบตันท้ายของอีกฝ่าย (อยู่ในลักษณะนั่งแผ่นหลังชนกัน มือซ้ายจับอาวุธของอีกฝ่ายมือขวาส่งอาวุธให้อีกฝ่ายหนึ่งจับ

8. การขึ้นลอย ท่าไขว้เท้าพาดคอ

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ องคต เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (วิรุณจำบัง หรือ แสงอาทิตย์ เป็นต้น)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวลิง ไม้ตรี หรือ พระบรรค เป็นต้น เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวยักษ์ ไม้กระบอง หรือ หอก เป็นต้น เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ฝ่ายยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอัด มือซ้ายจับรัดสะเอวของฝ่ายลิงช่วยดึงตัวขึ้น มือขวาถืออาวุธตั้งวงสูง

ฝ่ายลิง ยกเท้าขวาเหยียบลงตรงต้นขาซ้าย แล้วดึงตัวขึ้น ยกเท้าซ้ายตาม นำปลายเท้าไปด้านหลังของฝ่ายยักษ์แล้วใช้ปลายเท้าให้พาดคอทางแขนซ้าย มือทำท่าเงี้ยวป้องมือบิดตัว หน้ามองฝ่ายยักษ์ ท่านี่ผู้แสดงต้องมีความชำนาญและคล่องแคล่วว่องไว จึงจะทำได้ดี

9. การขึ้นลอย ท่าลอยป่า

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ นิลพัท เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (ทศกัณฐ์ หรือ อินทรชิต เป็นต้น)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวลิง ไม้ตรี หรือ พระขรรค์ เป็นต้น เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวยักษ์ ไม้ศร หรือ กระบอง เป็นต้น เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ฝ่ายยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอัด มือซ้ายจับด้านหน้า ตรงหัวเข่ามัด มือขวาถืออาวุธตั้ง

วงสูง

ฝ่ายลิง มือทั้งสองจับที่เอวด้านหน้าและด้านหลังแล้วถีบตัวขึ้นให้บ่าของตนต่อกับบ่าของฝ่ายยักษ์ งอเข่าทั้งสองเล็กน้อย ในการขึ้นลอยบ่านี้ผู้แสดงต้องมีความแข็งแรงมากโดยเฉพาะฝ่ายยักษ์ กำลังแขนและการทรงตัวจะต้องดี รวมทั้งฝ่ายลิงจะต้องคล่องแคล่วและที่สำคัญน้ำหนักตัวจะต้องไม่มากเกินไป

10. การขึ้นลอย ท่าลอยหลัง

จำนวนผู้ปฏิบัติ 2 คน ได้แก่

ผู้แสดงตัวลิง 1 ตัว (หนุมาน หรือ นิลนัท เป็นต้น)

ผู้แสดงตัวยักษ์ 1 ตัว (บรรลัยกัลป์ หรือ อินทรีชิต เป็นต้น)

อาวุธที่ใช้

ผู้แสดงตัวลิง ไม้ตรี หรือ พระขรรค์ เป็นต้น เป็นอาวุธ

ผู้แสดงตัวยักษ์ ไม้ศร หรือ กระบอง เป็นต้น เป็นอาวุธ

วิธีปฏิบัติ

ฝ่ายยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอัด มือซ้ายและมือขวาตั้งวงสูง

ฝ่ายลิง ขึ้นลอยทางด้านหลัง โดยใช้เท้าเหยียบต้นขาซ้ายของฝ่ายยักษ์แล้วถีบตัวขึ้น นำเท้าขวารับเหยียบบนแขนขวาของฝ่ายยักษ์ มือขวาจับปลายศร มือซ้ายจับมือซ้ายของฝ่ายยักษ์ ลำตัวตั้งตรง

ภาพที่ 79 ภาพการรบขึ้นลอยสง ท่าที่ 1

ภาพที่ 80 ภาพการรบที่เลอยสง ท่าที่ 2

ภาพที่ ๘๑ ภาพการร่ายรำในล้อยหลัง ท่าที่ ๑
(พระรามขึ้นล้อยหลังหนุมาน)

ภาพที่ 82 ภาพการร่ายรำลอยหลัง ท่าที่ 2
(พระลักษมณ์ขึ้นลอยหลังองค์ศต)

ภาพที่ 83 ภาพการรบนินโลย ทำที่ 1
(ระหว่างหนมาแก่บศกัณส์)

ภาพที่ ๒4 ภาพการรบบนลอย ท่าที่ 2
(ระหว่างหนึ่มาบกับทศกัณฐ์)

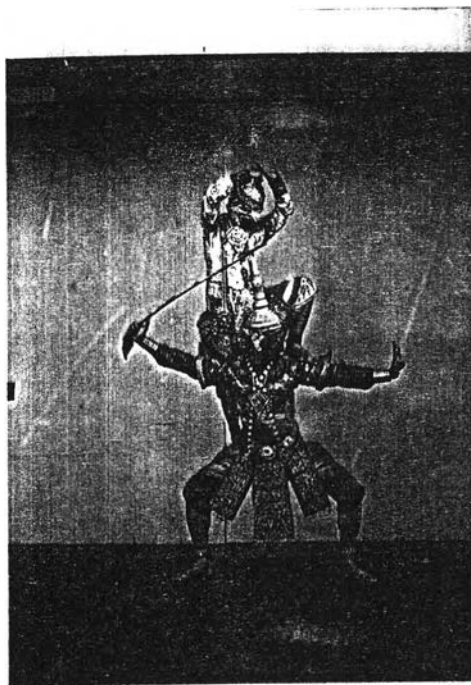
ภาพที่ 85 ภาพการรบนั่นลอยท่ามัจฉาน
(มัจฉานขึ้นลอยท่ามัจฉานกับหนมาน)

ภาพที่ ๒๖ ภาพการรบน้ช้ลอย ท่าไขว้เท้าพาดคอ (ระหว่างหนุ่มา่กับวิรุญจำบั้ง)

ภาพที่ 87 ภาพการขึ้นลอย ทำลอยท่า
(ระหว่างหน่อกับทศกัณฐ์)

ภาพที่ ๘๘ ภาพการรบนลอย ท่าลอยหลัง (ระหว่างหนึ่กับบรลัย์กัลป์)

การแสดงกระบวนรบของญวณวณร เป็นการต่อสู้ระหว่างญวณวณรกับญวณยักษ์ และญวณวณรซึ่งมีกระบวนท่ามากมายซึ่งอาจสรุปได้ว่า เนื่องจากญวณวณรเป็นลิงจึงมีลักษณะที่ซุกซนและชอบแสดงออกอย่างโลดโผนจึงเป็นผลที่ทำให้กระบวนท่าจึงพลิกแพลง เช่น ท่าหกกัณฑ์ท่าไขว้เท้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกระบวนท่าที่เป็นลักษณะการต่อสู้ในแบบต่าง ๆ ซึ่งในภาษานาฏศิลป์ไทย เรียกว่า "การขึ้นลอย" มีกระบวนท่าถึง 10 ท่า เช่น ท่าลอยมัจฉานุและท่าลอยบ่า เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามกระบวนรบบก็ยังคงอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ท้ารบ
2. เตรียมตัวรบ
3. รบ
4. แพ้-ชนะ
5. ตีใจ-เสียใจ

จะเห็นได้ว่าลักษณะของกระบวนท่าที่ได้กำหนดไว้นั้นเป็นบริบทของการรบ ซึ่งก็มีความสำคัญมาก ส่วนการรบเป็นการต่อสู้เพื่อต้องการชัยชนะไม่ให้ศัตรูมาทำร้ายตัวเองได้ จึงทำทุกวิถีทางเพื่อป้องกันตัวเอง ดังนั้น ท่าทางในการรบจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแสดงออกอย่างจริงจังให้สมกับที่ได้มาต่อสู้กัน ลักษณะของท่าทางในการรบบมีขั้นตอนดังนี้

1. เข้าป่าด
2. จับ หรือ ขึ้นลอย
3. ปัดออก
4. ตีใจ-เสียใจ

กระบวนของญวณวณรมิได้มีเพียงท่าหลักดังที่กล่าวไปแล้ว แต่ยังมีกระบวนท่าที่พลิกแพลง และเป็นท่าพิเศษเฉพาะที่ญวณวณรจะมีโอกาสใช้ได้กับญวณยักษ์ที่มีลักษณะเฉพาะเท่านั้น ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป